

Helena Pavličíková, Periodický tisk v Českých Budějovicích v letech 1945-1948.

Rigorózní práce FSV UK, Praha 2015, 133 s. včetně příloh.

Posudek oponenta rigorózní práce:

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK dlouhodobě studuje vývoj českého tisku ve 20. století, mj. v nepřehledné situaci třetí republiky. Do tohoto trendu zapadá i rigorózní práce Heleny Pavličíkové, která se rozhodla zmapovat periodický tisk na Českobudějovicku v letech 1945-1948, od konce války po změny ve vydávání tiskovin po únoru 1948.

Helena Pavličíková vstoupila do prostředí, které je doposud téměř neprobádané, dějinám jihočeského tisku (nejen) za třetí republiky nebyla doposud věnována téměř žádná pozornost, navíc archivní zdroje (Státní oblastní archiv Třeboň, resp. Státní okresní archiv České Budějovice) jsou k danému tématu bohužel velmi omezené, je třeba ocenit, že je Helena Pavličíková rozšířila i o prameny z Národního archivu v Praze. Ale svým způsobem i dostupnost dobových tiskovin není největší; tím více je možno ohodnotit, že se autorce podařilo relevantní pramennou základnu shromáždit ve velmi reprezentativní podobě. Také u literatury lze ocenit rozsah využití literatury, včetně regionálních titulů starší provenience, které se podařilo využít; snad bych doporučil autorce také knihu Christiane Brenner, „Zwischen Ost und West“, Tschechische politische Diskurse 1945-1948 (München 2009, včetně obsáhlého českého résumé), jež je inovativní mj. svým výkladem politiky na základě diskursivní a obsahové analýzy dobového tisku, včetně problematiky pohraničí.

Rigorózní práce ve své první kapitole stručně přibližuje politickou, společenskou, kulturní a hospodářskou situaci v Českých Budějovicích (jižních Čechách) ve sledovaném období, následně přibližuje tisk v Českých Budějovicích za druhé světové války, kdy byly povolené tiskoviny (české i německé) silně omezené a plně pod protektorátní kontrolou (zvl. Budweiser Zeitung a Jihočeská jednota) z hlediska obsahu i cenzurního řízení.

Následující drobná třetí kapitola přibližuje počátky českobudějovické rozhlasové stanice v květnu 1945, kdy se podařilo až po květnové „revoluci“ zprovoznit přístroje, které přivezla německá armáda krátce před tím z Brna, pravděpodobně v rámci ústupu německých vojsk.

Nejdůležitějšími kapitolami práce jsou kapitoly čtvrtá, pojednávající o strukturálních a organizačních změnách v českém periodickém tisku v letech 1945-1948, a – dále vnitřně strukturovaná – pátá, jež se konkrétně zaměřuje na periodický tisk v Českých Budějovicích v letech 1945-1948, vzhledem k působnosti českobudějovických periodik tak fakticky mapuje tisk v celém jihočeském kraji. Pátá kapitola celé práci naprosto logicky dominuje, tvoří přibližně tři čtvrtiny textu rigorózní práce Heleny Pavličkové.

Pátá kapitola tak ozřejmuje fungování tiskovin v jižních Čechách (Českých Budějovicích) ve složitém období, kdy se podmínky pro vydávání měnily, zejména v průběhu roku 1945, kdy některé periodika (politická i kulturní) existovala velmi krátce. Periodický tisk – po ukončení vydávání Ducha svobody existujícího v květnových revolučních dnech – byl i po druhé světové válce navázán na politické strany, obdobně jako v meziválečné éře. Třebaže z dnešního pohledu tak daný tisk asi nebudeme chápat jako zcela nezávislý, pro tehdejší poměry bylo nepochybně horší to, že systém Národní fronty, tj. povolených politických stran jen z levicového spektra, vytvářel ve výsledku systém „povolených řečových aktů“, tedy analýza tisku nemůže postihnout ty názory, které by s dobovým vývojem absolutně nesouhlasily, takto lze sledovat „jen“ dílčí difference mezi sociálními demokraty, národními socialisty, lidovci či komunisty, kteří se snažili udávat politickým diskusím tón, ostatní se museli spíše přizpůsobovat. Cenné na analýzách Heleny Pavličkové je mj. to, kde upozorňuje na odlišnosti od obecného vývoje v rámci celých českých zemí, např. z hlediska postojů Jihočechů ke KSČ, včetně nepřiliš výrazné ochoty sociálních demokratů ke spolupráci s KSČ.

Helena Pavličková přiblížila základní informace k veškerým českobudějovickým periodickým publikacím dané doby spjatým s politickými stranami (Jihočeská pravda, Jihočech, Naše svoboda, Svoboda, Hlas lidu), včetně případných informací o jejich předchůdcích a následovnicích, značnou pozornost

věnovala jejich obsahu (rubriky, témata). Podobně postupovala také v případě kulturních, odborných či podnikových tiskovin (Divadelní list, Jihočeská kultura, Jihočeský plán, Technický jih, Mladý jih, Sokol na Jihočesku, Noviny JČE), kde se ukazuje, že i tato periodika se reálně zapojila do dvouletého hospodářského plánu, do plánovaného života a hospodářství, který postupně připravoval cestu k pounorovému vývoji.

Zjištění a analýzy Heleny Pavličíkové jsou v kontextu jihočeského tisku nové, rozšiřují tak i celkové informace o fungování tiskovin v rámci celé republiky v letech 1945-1948. Podíl popisných pasáží v textu je logickým vyústěním pramenné základny a posavadní nezpracovanosti tématu, ocenění si zaslouží i přílohy a v neposlední řadě také kultivovaný jazykový projev autorky.

Rigorózní práci Heleny Pavličíkové jednoznačně doporučuji k úspěšné obhajobě a ve výsledku k udělení titulu doktorky filozofie (PhDr.).

prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

České Budějovice 1. března 2015